

NEZNÁMÁ ITÁLIE V ČECHÁCH

„KDYŽ JSEM BYL MALÝ, BABIČKA MI ZASNĚNĚ VYPRÁVĚLA O **VZDÁLENÉ ZEMI**, KTERÁ SE JMENUJE BOHEMIA,“ VZPOMÍNÁ LUCA ZENDRI. ITALSKÝ **EXODUS Z ROKU 1915** JE DRAMATEM, VE KTERÉM ČEŠI HRAJÍ HLAVNÍ ROLI.

TEXT: LUCIE CHVOJKOVÁ

NA SV. HOŘE
V PŘÍBRAMI.

Srovnání italských vystěhovalců z roku
1917 a jejich potomků v červnu 2009

Babička Laurina Costanza mi zpívala písničky v nějakém divném jazyce a učila mě slova jako kostel, kleba (*Italové neznají ch poznámka redakce*) babička, dědeček. Dobří lidé, dejte kousek chleba, maminka stůně...“ recituje sympatický čtyřicátník Luca Zendri výbornou češtinou a oči se mu lesknou vzpomínkami. Když ještě jakoby mimochodem vystřihne bezchybně českou hymnu, úplně mě tím rozseká.

Ale začalo to celkem nenápadně. Na jaře roku 2008 jsem zavolala na českou ambasádu v Římě ve snaze získat nějaké informace

o československých legionářích, kteří byli během 1. světové války vězněni jako váleční zajatci na ostrově Asinara. Dozvěděla jsem se totiž, že mezi nimi byl i můj pradědeček, což mne samozřejmě jako novinářku se specializací na Itálii zaujalo. O nuceném pobytu těchto vojáků v Itálii tam bohužel žádné podrobnější informace neměli, pracovnice ambasády mne ale upozornila, že v horách na severu Itálie existuje podobný příběh, i když v opačném směru. Tedy příběh Italů – někdejších obyvatel Rakousko-Uherska –, nuceně za 1. světové války vysídlených do českého vni-

trozemí. Když jsem se o pár týdnů později vrátila autem z pátrací expedice na Sardinii „po stopách pradědečka“, do Ledrenského údolí v horách nad proslulým jezerem Garda jsem zajela. A nestačila jsem se divit. Tehdejší starosta Giuliano Pellegrini mi v jedné z místních restaurací na stůl vyskládal starý ohmataný český slabikář, pečlivě psané deníky se vzpomínkami na pobyt v Čechách a několik historických fotografií. Vyprávěl mi příběh nuceného odsunu všech rodin z údolí, které se ze dne na den stalo válečnou italsko-rakouskou frontou. Líčil strastiplnou cestu vla-

kem neznámo kam, následný pobyt v Čechách, který nakonec trval dlouhé čtyři roky, ale mluvil i o české pohostinnosti, na kterou se v údolí dodnes s dojetím a vděčností vzpomíná. Když vyprávěl o přátelství, která v nelehké válečné době vznikla a přetrvala v některých případech formou dopisů (zásadně v češtině) do konce života, nebo o lívancích, ovocných knedlíčích a buchtách, které se v severoitalském údolí připravují dodnes, tak už jsem údivem téměř spadla pod stůl. A tehdy jsem si řekla, že tak silný lidský příběh by neměl být zapomenut ani v Čechách. K pu-

*Vyprávěl mi
příběh nuceného
odsunu všech rodin
z údolí, které se ze
dne na den stalo
válečnou frontou.*

tující výstavě historických fotografií o tomto česko-italském příběhu byla v tu chvíli ještě hodně dlouhá cesta.

Via Všeň

I Zendriho babička patřila k těm, kdo „prodělal Čechy“. „Vyprávěla mi o Marušce, své nejlepší kamarádce z nějaké české vesničky Všeň. Byly jako sestry. Babičky prý říkali v Čechách Vávra. Když se pak vrátila po válce s rodiči zpátky domů sem do údolí, už se nikdy neviděly, ale babička na Marušku nezapomněla.“ Když v roce 1992 vyrazil do Všeň autobus

Ledreňanů, kteří chtěli vidět místa popisovaná babičkami a dědečky na vlastní oči, paní Laurina Costanza už si na cestu netroufla. Poslala tedy své kamarádce po sestřenici aspoň pár fotografií s věnováním. „Když pak držela v ruce Maruščinu odpověď, mysleli jsme, že ji z toho radostí raní mrtvice. Běhala odtud stále nahoru ke kapličky a zpátky a volala: „Maruška žije. Moje sestřička!“ Do Všeně se jednoho dne vypravil i Luca.

„Věděl jsem už, kdo je Maruščin syn. Byl to starosta Všeně Ivan Herbst. Dohodli jsme se, že se potkáme v kostele. Pamatuju si tu scénu jako dnes. Když jsem tam vstoupil a spatřili jsme se, najednou jsem tam nebyl jen já a on. Stály tam s námi i moje babička Vávra a jeho maminka Maruška. Objali jsme se. Já neuměl česky, on neuměl italsky, ale slov nebylo zapotřebí. Byl to jeden z nejsilnějších momentů mého života,“ říká a hlas mu drhne dojetím. „Jednou tam vezmu svoje dcery a budu jim všechno vyprávět,“ dodává odhodlaně.

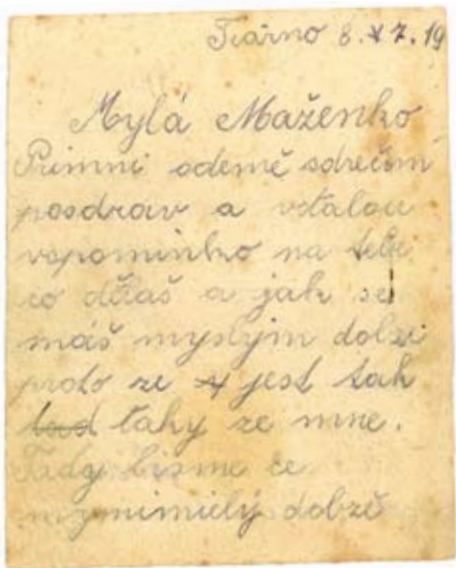
Když se před dvěma lety slučovaly ledrenské obce pod společnou radnici, jednou z ulic, které bylo kvůli zdvojeným názvům třeba přejmenovat, byla i ta, ve které stojí jeho dům. „Mým snem bylo, aby se ta ulice jmenovala Via Všeň a ten sen se mi splnil. Babička by byla šťastná!“

Přijeli Češi !

Druhá světová válka většinu kontaktů mezi Ledrenskými a jejich českými přáteli přerušila. V šedesátých letech se bývalí italsí vysídlen- ci pokoušeli kontakty obnovit a začali psát do Čech dopisy. Ty ale mnohdy z neznámých dů- vodů nenašly svého adresáta. Např. Luigi Gen-

„Při návratu domů jsem uměla líp česky než italsky. Ty velké hory tady kolem jsem neznala a bála se jich.“

tili se takto pokoušel nalézt rodinu Františka Breníka ze Ptic, jemuž byl vděčný za pomoc při pobytu v Čechách. Na dopis, který napsal do Čech, nikdo neodpověděl. A tak když v roce 1968 spatřil v Roveretu auto s českou pozná- vací značkou, neváhal a okamžitě řidiče svo- jí lámanou češtinou oslovil a zeptal se ho, zda Františka Breníka nezná. Měl štěstí. Ne snad že by ho oslovený muž skutečně znal, byl to ale Cyrill Kříž, první tajemník velvyslanectví ČSSR v Římě. Příběh, který mu pan Gentili vyprávěl, ho velmi zaujal a rozhodl se mu po- moci. Jménem ambasády napsal dopis na Míst-

KORESPONDENTKY. Po návratu do Itálie si dívky s českými kamarádkami samozřejmě dopisovaly. Roztomilou češtinou.

ní národní výbor ve Pticích. Z něj mu sice od- pověděli, ale jen velice vyhybavě a rodině Bre- níků o dopise nic neřekli. Pan Kříž se ale ne- vzdal a příběh o italském exodu do Čech bě- hem I. světové války a touze Italů o obnovení přátelských vztahů napsal do časopisu Vlasta. Článek četla sousedka Breníkových, která jim ho přinesla. Prostřednictvím pana Kříže se pak obě rodiny písemně zkontaktovaly. Návštěva Itálie nebyla přitom v té době jednoduchá. Pro cestu byl třeba devizový příslib a spousta dal- ších povolení. V červnu roku 1969 vnučka pana Breníka Marie Breníková s přítelkyní však pře- ce jen do Itálie vyrazily. „Mířily jsme do Říma, s tím, že se zastavíme cestou na den u rodiny Gentili. Když jsme dorazily kvůli problémům na cestě s osmihodinovým zpožděním do ves- nice, pan Gentili nás ještě stále vyhlížel z ok- na. Znali jsme se z fotek a on zavola! „Maria!“ Já jsem vzhledla a zavolala jedno z mála ital- ských slovíček, která jsem tehdy znala: „Si!“ Zakřičel do éteru cosi ve smyslu, že přijeli Če- ši. Ze všech koutů vsi začali hned přibíhat lidé, vesele nás objímali a předváděli, co všechno si česky pamatují. Zpívali české lidové písničky a všichni jeden přes druhého vyprávěli o svém pobytu v Čechách. Bylo to něco neuvěřitelné- ho,“ vzpomíná Marie Breníková. Všichni tou- žili se do míst svého mládí ještě jednou podí- vat. Marii tento zážitek hluboce zasáhl a po ná- vratu se vrhla do studia italštiny. Dodnes pro- vází po Praze italské turisty a stala se jakýmsi prostředníkem mezi Itálií a Čechami. „Italové se na mě začali obracet s prosbou o vyhledání české rodiny, u které během nuceného pobytu v Čechách bydleli. Mnohé z nich se skutečně

podařilo znovu zkontaktovat, Italové přijížděli do Čech a všechna setkání byla velice emo- tivní. Také občas trochu dramatická, protože česká STB bez znalosti historie nechápala, co všichni ti Italové v Čechách pohledávají, a by- lo jí to celé velmi podezřelé.“

Lívanečníky a koláče

Iole Trentiniové chybí do stovky pouhý rok. Její jasnou mysl, životní elán a optimismus bychom jí ale mohli všichni závidět. Je jed- nou z posledních žijících pamětnic, která od- sun do Čech zažila na vlastní kůži. Přijela sem jako dvouleté děvčátko a odjízďděla, když jí by- lo šest. „Při návratu domů jsem uměla líp čes- ky než italsky. Ty velké hory tady všude ko- lem jsem neznala a bála jsem se jich,“ vzpo- míná se smíchem temperamentní stařenka. „Válce jsme jako děti nerozuměli. Měli jsme v Čechách spoustu kamarádů a bylo nám líto, že jsme je museli opustit. Necháпали jsme to.“ Když se před dvěma lety chystala do Čech po stopách svých předků téměř pětisetletná vý- prava z celého údolí, nezaváhala ani na chvíli. Po více než devadesáti letech se jela dotknout vzpomínek na své dětství. „Ta místa pozná- vám,“ řekla mi tehdy v slzách. „Kostel je stále stejný. Přesně jak si ho pamatuju. Ale dům, kde jsem žila, už nestojí. Dojalo mě to. A jak krás- ně mě vesničané přivítali!“ Když si o rok poz- ději povídáme už opět v jejím bytě v Ledren-

S POŘÍZENÍM NEMOVITOSTI NA BYDLENÍ NEOTÁLEJTE

M á smysl kupovat si byt či dům na hypo- téku, nebo je lepší ještě vyčkat? Ptáme se Vladimíra Vojtíška z Hypoteční banky.

„Chcete-li změnit své bydlení, je právě teď vhodný čas. Změníte tím nejen kvalitu svého bydlení, ale také dobře investujete své peníze,“ říká.

Proč je to právě nyní výhodné?

„Na trhu jsou právě teď různé akční slevy, například Hypoteční banka od 1. dubna znovu zvýhodňuje nejvyužívanější hypoteční úvěry slevou z úrokové sazby o 0,2 %. V rámci této akce nabízí i snížení nebo úplně odpuštění poplatku za zpracování hypotéky. Velmi

výhodné jsou nyní i úrokové sazby všech hypoték - jsou na rekordně nízké úrovni. Ale na jejich další pokles už nelze příliš spoléhat.“

Jak se orientovat v cenách nemo- vitosti?

„Když nemovitost vybíráte, pama- tujte na to, že existují ceny nabíd- kové a ceny, za které se nemo- vitosti reálně prodávají. Mezi nimi může být poměrně velký rozdíl. Dlouhodobý vývoj těchto reálných cen sleduje HB Index Hypoteční banky a je na něm vidět, že v současné době jsou ceny nemo- vitostí relativně stabilní.“

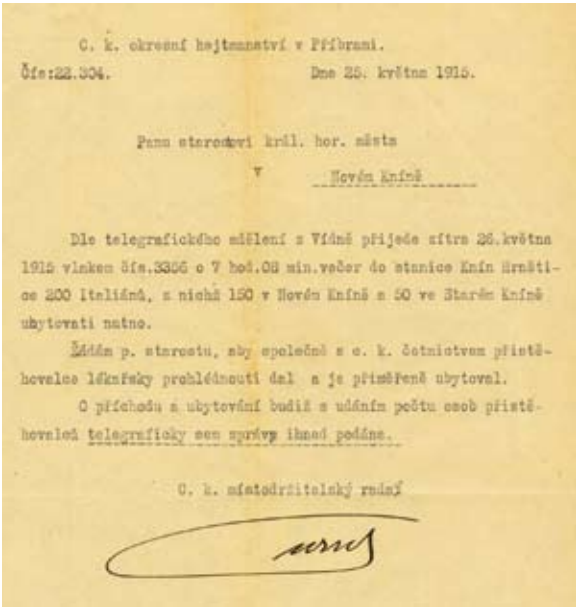
A jak si správně vybrat hypotéku?

„U specialistů, kteří vám ushíjí hypotéku na míru a pomohou i v případě jakýchkoliv změn, které třeba budete během delšího splá- cení potřebovat.“

Kontaktujte nás
www.hypotecnibanka.cz

C.K. PŘÍKAZ „Zítra přijede vlakem 200 Italiánů, které ubytovati nutno,“ upozorňuje vrchnost z okresu.

POKRAČOVÁNÍ Autorčin syn Lukáš našel v italském údolí pomoc i proto, že je potomkem pohostinných Čechů. Starosta svazu obcí Ledro Achile Briga je mu hrdým průvodcem.

ském údolí, popadne najednou do ruky bochník chleba a políbí ho. „Kleba! Kleba!“ opakuje a v očích má slzy dojetí. „Měli jsme tehdy v Čechách takový hlad a vy jste se s námi rozdělili i o ten poslední krajíc. Kdybych tak mohla, tak vám to všem nějak vrátím. Nikdy se vám nedokážeme za všechn ten „kleba“ dostatečně odvděčit!“ To už vlhnou oči i mně. Ten bochník chleba, který držela v rukou, byl mimochodem úplně stejný jako ten český, což je v Itálii velmi neobvyklé. Pravděpodobně další pozůstatek z dávného pobytu v Čechách. Tak jako staré litinové lívanečníky, opatrované jako oko v hlavě v mnoha rodinách, nebo slivoně s malými švestičkami roztroušené po údolí, které si s sebou Italové přivezli z Čech jako malé stromečky. Jak by přece jinak mohli dělat správné české švestkové koláče? Z pobytu své rodiny nemá na rozdíl od mnoha jiných ledrenských obyvatel žádné dobové fotografie. „Ty vzpomínky si s sebou ale nosím celý život tady,“ klepe si významně na hrud’.

Jsem Boemo...

O tom, že ledrensko-české vztahy jsou i dnes o skutečném přátelství a nekončí jen formálním potřásáním rukou komunálních politiků, jsem se přesvědčila vloni na vlastní kůži i já sama. Těžko by mě při mé první návštěvě v Ledru nad historickými fotkami napadlo, že se Trentino stane za pár let druhým domovem mně i mému synovi a že k tomu výrazně pomůže právě Ledrenské údolí. Můj

syn Lukáš se dozvěděl o existenci vysoko-horského lycea v Trentinu, které by ideálně spojovalo jeho lásku ke sportu, přírodě a cizím jazykům a rozhodl se, že se pokusí složit přijímací zkoušky. Problém byl s jeho nedostatečnou znalostí italštiny. Giuliano Pellegrini, starosta Ledra, s jehož rodinou jsem se díky častým kontaktům s ledrensko-českým příběhem spřátelila, mi nabídl, že by můj syn mohl chodit pár týdnů do školy v Ledrenském údolí a bydlet v jejich rodině. Uskutečnit tenhle nápad nakonec nebylo tak jednoduché a narazili jsme na spoustu nečekaných administrativních překážek, jako například pojištění v době vyučování. Vedení školy se ale problémů nezaleklo a oříšek nakonec úspěšně rozlousklo – syn chodil do ledrenské školy celý měsíc. „Když zjistili, že jsem „Boemo“, všichni mě radostí plácali po zádech,“ divil se doma. Díky podpoře učitelů i spolužáků se jeho italština zlepšila rychlostí blesku. Stačilo to přesně na to, aby byl jako poslední přijat. Dnes v italských horách první ročník lycea dokončuje. Vybavuji si neskrývanou radost paní učitelky ze třídy v ledrenské škole, když jsme jí přišli zprávu o úspěšném přijetí oznámit. Trochu smutná a pro mého syna nepochopitelná byla reakce jeho třídní učitelky v Čechách. Ta to totiž přešla po jeho návratu do školy bez jediného slova. Asi bude chvíli trvat, než se v Čechách naučíme podporovat děti v pokusech jít za svým snem, i kdyby měly vybočit ze zaběhaných zvyků.

BOHEMIA MIA

Putovní výstava v Čechách poprvé prezentuje fotografie, které jsou víc než historickým dokumentem. Většinu z nich si italští vystěhovalci odvezli z exodu po válce zpět do Itálie jako svou nejcennější vzpomínku. Soubor snímků a historických dokumentů představuje válku z nového úhlu pohledu – ne jako ozbrojený válečný střet mužů, ale jako drama v zázemí. Postihuje osudy žen, starců a dětí – těch, kteří byli donuceni opustit své domovy, i těch, kteří je přijali v nelehké době mezi sebe. Výstava se koná v těchto termínech a místech:

30. 4. – 11. 5. Italský kulturní institut v Praze

21. 5. – 31. 5. Příbram, Galerie Františka Drtíkova

01. 6. – 25. 6. Svatá Hora u Příbrami, 1. června během Noci kostelů bude přístupná i v noci

01. 7. – 8. 7. Všeň – v rámci Všeňského kulturního léta

17. 8. – 20. 8. Muzeum zlata Nový Knín – v rámci Slavnosti rýžování zlata

26. 10. – 29. 10. Chyňava, kulturní dům – při příležitosti oslav vzniku Československa